

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 69/2010-6

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 16. februára 2010 predbežne prerokoval sťažnosť MUDr. D. B., B., vo veci namietaného porušenia práv zaručených v čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 290/2008 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 169/09 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť MUDr. D. B. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 22. októbra 2009 doručená sťažnosť MUDr. D. B., B. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie práv zaručených v čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 290/2008 a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 169/09.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ namieta porušenie označených práv postupom okresného súdu, ktorý mu uznesením č. k. 9 C 290/2008-122 zo 7. apríla 2009 nepriznal oslobodenie od platenia súdnych poplatkov a zároveň zamietol jeho žiadosť o ustanovenie zástupcu z radov advokátov, a postupom krajského súdu, ktorý uznesením č. k. 3 Co 169/09-131 zo 16. septembra 2009 rozhodol o odvolaní sťažovateľa proti uzneseniu okresného súdu č. k. 9 C 290/2008-122 zo 7. apríla 2009 tak, že uznesenie okresného súdu potvrdil.

Podľa sťažovateľa okresný súd i krajský súd spolupracujú na zmarení konania okresného súdu napriek tomu, že zo zákona má nárok na oslobodenie od súdnych poplatkov, čím porušujú jeho práva zaručené v čl. 6 ods. 1 a čl. 13 dohovoru.

Vychádzajúc z uvedených skutočností sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vyslovil porušenie jeho práv zaručených v čl. 6 ods. 1 a čl. 13 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 290/2008 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 169/09, zrušil uznesenie krajského súdu č. k. 3 Co 169/09-131 zo 16. septembra 2009 a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie, oslobodil ho od platenia súdnych poplatkov v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 9 C 290/2008 a prikázal ustanoviť mu advokáta v označenom konaní okresného súdu. Zároveň žiadal priznať mu primerané finančné zadost'učinenie, ktoré je okresný súd povinný uhradiť v sume 40 000 € a krajský súd v sume 60 000 €, a úhradu trov právneho zastúpenia.

II.

Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 prvej vety ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene, môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 290/2008 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 169/09 došlo k porušeniu práv sťažovateľa zaručených v čl. 6 ods. 1 a čl. 13 dohovoru.

1. Podľa názoru ústavného súdu na konanie o sťažnosti v časti, ktorou sťažovateľ namieta porušenie označených práv postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 290/2008, nie je daná právomoc ústavného súdu.

Ako vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy, právomoc ústavného súdu je daná iba vtedy, ak o ochrane základných práv alebo slobôd nerozhoduje iný súd. Právomoc ústavného súdu je preto v týchto prípadoch subsidiárna. O ochrane práv sťažovateľa, ktorých porušenie namieta, vo vzťahu ku konaniu okresného súdu (vo veci rozhodol uznesením č. k. 9 C 290/2008-122 zo 7. apríla 2009), proti ktorému sťažovateľ podal odvolanie, rozhodoval v odvolacom konaní krajský súd (uznesenie č. k. 3 Co 169/09-131 zo 16. septembra 2009). Vzhľadom na uvedenú zásadu subsidiarity preto nie je v právomoci ústavného súdu preskúmať napadnuté konanie okresného súdu.

Vychádzajúc z uvedených skutočností ústavný súd sťažnosť sťažovateľa v časti namietajúcej porušenie práv zaručených v čl. 6 ods. 1 a čl. 13 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 290/2008 po predbežnom prerokovaní odmietol pre nedostatok svojej právomoci podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

2. Sťažovateľ namietal porušenie označených práv aj postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 169/09, v ktorom krajský súd uznesením č. k. 3 Co 169/09-131 zo 16. septembra 2009 potvrdil uznesenie okresného súdu č. k. 9 C 290/2008-122 zo 7. apríla 2009.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom všeobecného súdu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom všeobecného súdu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých namietal, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie.

Ústavný súd teda, tak ako to už vyslovil vo viacerých svojich nálezochoch, nie je opravnou inštanciou všeobecných súdov (napr. I. ÚS 31/05), a preto nemôže preskúmavať rozhodnutia všeobecných súdov, pokiaľ tieto súdy vo svojej činnosti postupujú v súlade s právami na súdnu a inú právnu ochranu zakotvenými v siedmom oddiele druhej hlavy

ústavy (čl. 46 až čl. 50 ústavy). Z takéhoto pohľadu pristúpil ústavný súd aj k posúdeniu napadnutého rozhodnutia krajského súdu.

Krajský súd v odôvodnení svojho uznesenia uviedol:

«Odvolací súd prejednal odvolanie navrhovateľa podľa § 214 ods. 2 O. s. p., preskúmal napadnuté uznesenie podľa § 212 O. s. p. a dospel k záveru, že odvolanie nieje dôvodné.

Podľa § 138 ods. 1 O. s. p. na návrh môže súd priznať účastníkovi celkom alebo sčasti oslobodenie od súdnych poplatkov, ak to pomery účastníka odôvodňujú a ak nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešne uplatňovanie alebo bránenie práva. Ak nerozhodne súd inak, vzťahuje sa oslobodenie na celé konanie a má i spätnú účinnosť; poplatky zaplatené pred rozhodnutím o oslobodení sa však nevracajú.

Podľa § 5 ods. 1 písm. a) zák. č. 71/1992 Zb. v platnom znení poplatková povinnosť vzniká podaním návrhu, odvolania, dovolania alebo žiadosti na vykonanie poplatkového úkonu, ak je poplatníkom navrhovateľ, odvolateľ a dovolateľ.

Podľa § 10 ods. 1 zák. č. 71/1992 Zb. v platnom znení ak nebol zaplatený poplatok splatný podaním návrhu na začatie konania, odvolania alebo dovolania, súd vyzve poplatníka, aby poplatok zaplatil v lehote desiatich dní od doručenia výzvy; ak aj napriek výzve poplatok nebol zaplatený v lehote, súd konanie zastaví. O následkoch nezaplatenia súdneho poplatku musí byť poplatník vo výzve poučený.

Odvolací súd už v iných rozhodnutiach, dotýkajúcich sa navrhovateľa, v ktorých rovnako žiadal o oslobodenie od súdnych poplatkov, že jedným z druhov trov konania, ktoré musí znášať účastník, sú poplatky. Súd môže na návrh účastníka priznať oslobodenie od súdnych poplatkov, ktoré je viazané na jeho osobu. Predpokladom pre oslobodenie sú pomery účastníka a že nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešne uplatňovanie alebo bránenie práva. Pri skúmaní podmienok pre priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov nie je podstatným iba majetkový, či sociálny stav osoby, ktorej oslobodenie má byť poskytnuté, ale aj povaha uplatňovaného nároku. Podmienky musia byť splnené súčasne.

Z obsahu návrhu mal odvolací súd preukázané, že navrhovateľ sa v konaní domáha ochrany osobnosti na tom skutkovom základe, že odporcovia vyhotovili znalecký posudok č. 87/2008 a č. 125/2008, ktorý nie je objektívny, ale je to zmes a „výcuc“ z predchádzajúcich nepravdivých posudkov, plný rôznych hlúposti a zavádzaní. Ide o hrubé

ohovárание žalobcu zo strany súdnych znalcov. Na základe tohto sa domáha podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka od odporcov nemajetkovú ujmu vo výške 30.000.000,- Sk (1.000.000 eur).

Pre posúdenie dôvodnosti priznania oslobodenia od súdnych poplatkov sú rozhodujúce predovšetkým majetkové asociálne pomery účastníka, ale aj výška súdneho poplatku a povaha nároku. Nemôžu stačiť len údaje žiadateľa o nich, i keď vždy poskytujú základnú informáciu pre ďalšie zisťovanie. Je ale v prvom rade povinnosťou účastníka, ktorý sa domáha oslobodenia od súdnych poplatkov, aby všetky potrebné údaje rozhodujúce pre toto priznanie súdu preukázal.

Navrhovateľ poukázal na tú skutočnosť, že je invalidný dôchodca, ale nepoberá invalidný dôchodok. Uviedol, že má dlhy nad 2.000.000,- Sk voči E. S., ktoré vznikli na základné potreby a lieky od roku 2000. Byt v Ž. je neobývatel'ný, bez kúrenia, na predaj a je predmetom súdnych konaní na Okresnom súde v Žiline 13 C 101/03 a 13 C 370/04. Tieto tvrdenia však navrhovateľ nepreukázal, preto sú pre súd irelevantné a nemôže ich zohľadňovať pri žiadosti navrhovateľa.

V konaní Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3 Co 62/2008 bolo preukázané, že invalidný dôchodok nebol navrhovateľovi priznaný z dôvodu, že navrhovateľ nesplnil zákonný predpoklad pre jeho priznanie a to s prihliadnutím na jeho vek, kde bola potrebná doba zamestnania 5 rokov. Navrhovateľ na rozhodnom období odpracoval 3 roky a 280 dní. Je nesporné, že z posledných 10 rokov pred podaním nároku na invalidný dôchodok neodpracoval takmer 7 rokov.

Navrhovateľ uviedol, že je bez príjmu – invalidného dôchodku. Ak by aj nárok z dôvodu jeho invalidity by tu bol, navrhovateľ to žiadnym spôsobom nepreukázal.

Skutočnosť, že niekto splňa predpoklady pre priznanie invalidity a prípadne aj poberanie invalidného dôchodku ešte neodôvodňuje, že by takáto osoba nemohla pracovať. Navrhovateľ síce prezentuje, že nemá žiaden príjem z pracovného pomeru, ale nepreukázal, z akého dôvodu nepracuje, prípadne sa nemôže zamestnať, napriek tej skutočnosti (podľa jeho tvrdenia), že je invalidný. O tejto skutočnosti nepredložil žiadne doklady.

Všeobecne platí zásada, že každý občan, pokiaľ mu v tom nebránia zdravotné alebo iné vážne dôvody, má zabezpečiť vlastným pričinením, najmä vlastnou prácou, náklady na svoje potreby, ako i náklady na slušnú životnú úroveň. To znamená, že navrhovateľ, i keď nie je povinný byť v pracovnom alebo inom obdobnom pomere, má sa postarať o to, aby

mal taký príjem, ktorý by postačoval na krytie všetkých jeho potrieb v čítané vytvorenia finančných úspor na mimoriadne nepredvídané výdavky, ako napr. na zaplatenie súdnych poplatkov.

Z vykonaného dokazovania pred súdom prvého stupňa bolo preukázané, že pomery navrhovateľa neodôvodňujú a navrhovateľ nespĺňa predpoklady pre oslobodenie od súdnych poplatkov. Jeho majetkové pomery – majetkový a sociálny stav navrhovateľa neodôvodňuje priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov.

Odvolaací súd dodáva, že výška poplatku v danej veci je závislá od uplatnenej nemajetkovej ujmy v peniazoch. Navrhovateľ sa domáha zaplatenia z uvedeného titulu 1.000.000,- eur (30.000.000,- Sk), čo sa samozrejme odrazí na poplatku, ktorý sa vyberá z návrhu na začatie konania vo výške 3 % z uplatnenej nemajetkovej ujmy.

Podľa § 30 O. s. p. účastníkovi, u ktorého sú predpoklady, aby bol súdom oslobodený od súdnych poplatkov, ustanoví sudca alebo poverený zamestnanec súdu na jeho žiadosť zástupcu z radov advokátov, ak je to potrebné na ochranu jeho záujmov. O tejto možnosti súd účastníka poučí.

Predpokladom toho, aby súd (sudca alebo poverený zamestnanec) ustanovil účastníkovi konania zástupcu z radov advokátov je súčasné splnenie troch predpokladov: 1. musí ísť o účastníka, u ktorého sú predpoklady, aby bol oslobodený od súdnych poplatkov; 2. o ustanovenie zástupcu musí účastník požiadať; 3. ustanovenie zástupcu musí byť potrebné na ochranu záujmov účastníka. Všetky tieto predpoklady musia byť splnené súčasne.

K prvému predpokladu: Odvolaací súd na základe uvedeného vyššie dospel k záveru, že u navrhovateľa nieje splnený predpoklad, aby bol oslobodený od súdnych poplatkov.

K druhému predpokladu: Navrhovateľ požiadal súd o ustanovenie zástupcu z radov advokátov a preto aj druhý predpoklad je splnený.

K tretiemu predpokladu: Podľa názoru odvolacieho súdu tento predpoklad splnený nie je, pretože ustanovenie zástupcu navrhovateľovi z radov advokátov v tomto konaní nie je na ochranu záujmov navrhovateľa potrebné. V tejto súvislosti sa javí ako potrebné skonštatovať, že ustanovenie zástupcu z radov advokátov účastníkovi konania na ochranu jeho záujmov, nie je absolútnym právom účastníka, čo vyjadril zákonodarca slovným spojením: „... ak je to potrebné...“. Ak by totiž tomu tak bolo, musel by súd (za splnenia ďalších, vyššie uvedených procesných podmienok) v každom jednotlivom prípade takéhoto

zástupcu účastníkovi ustanoviť. Bez toho, aby súd, rozhodujúci o takejto žiadosti účastníka konania, prejednal svoje rozhodnutie vo veci samej, musí v každom prípade takejto žiadosti takúto žiadosť prejednať a zvážiť nutnosť – potrebu tejto (zvýšenej) ochrany záujmov žiadateľa. To v praxi znamená, že musí pri rozhodovaní o takejto žiadosti zvážiť samotnú existenciu ochraňovaného záujmu na strane jednej a na strane druhej vyhodnotiť, či nejde o svojvoľné uplatnenie či bránenie záujmu účastníka, ktorý ho považuje za opodstatnený.

Ako uviedol odvolací súd vyššie navrhovateľ sa v konaní domáha zaplataenia nemajetkovej ujmy 1.000.000,- eur (30.000.000,- Sk) podľa § 11 až 13 Občianskeho zákonníka. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že predmetné konanie nieje mimoriadne zložitou právnou vecou. Túto skutočnosť však navrhovateľ vo svojej žiadosti ani nenamieta. O ustanovenie advokáta žiada z dôvodu ochrany jeho práv podľa čl. 47 ods. 2 a z dôvodu, že jeho zdravotný stav je kritický a nebude môcť prísť na pojednávanie. I keď súd nemôže navrhovateľovi uprieť jeho (subjektívne) hodnotenie svojho postavenia, z obsahu súdneho spisu možno konštatovať, že subjektívne hodnotenie navrhovateľa sebou samým nekorešponduje s objektívnymi predpokladmi určenými zákonom pre ustanovenie zástupcu z radov advokátov. Navrhovateľ nepreukázal, že by jeho zdravotný stav zabraňoval mu zúčastniť sa pojednávania, na druhej strane ak by aj preukázal tento dôvod, nie je tento zákonným dôvodom podľa § 30 O. s. p.

Odvolací súd vzhľadom na uvedené vyššie preto uznesenie súdu prvého stupňa ako vecne správne podľa § 219 O. s. p. potvrdil.»

V citovanej časti odôvodnenia napadnutého rozhodnutia krajský súd zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré odvolaním napadnuté uznesenie okresného súdu vo vzťahu k sťažovateľovi potvrdil. V každom prípade tento postup krajského súdu pri odôvodňovaní svojho právneho záveru vo veci sťažovateľa nemožno považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny, teda krajský súd v danom prípade neporušil označené právo sťažovateľa „nesprávnou a svojvoľnou aplikáciou a výkladom práva“. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom krajského súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor krajského súdu svojím vlastným. V konečnom dôsledku však ústavný súd nie je opravným súdom právnych

názorov krajského súdu. Ingerencia ústavného súdu do výkonu tejto právomoci krajského súdu je opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou zákonov všeobecných súdov, ktoré sú „pánmi zákonov“, v zmysle citovanej judikatúry by mohol nahradiť napadnutý právny názor krajského súdu iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, resp. ústavne nekonformný. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Podľa názoru ústavného súdu predmetný právny výklad krajským súdom takéto nedostatky nevykazuje, a preto bolo potrebné sťažnosť v časti namietajúcej porušenie práv zaručených v čl. 6 ods. 1 a čl. 13 dohovoru postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 169/09 odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. februára 2010